

Góc nhìn Buddhistdoor: TikTok và nền tảng chuyển biến toàn cầu

ISSN: 2734-9195 12:36 24/01/2025

Những phong trào kỹ thuật số này mang đến cơ hội để xem xét các ý tưởng về chính niệm, sự phụ thuộc lẫn nhau và xây dựng cộng đồng trong bối cảnh trực tuyến vừa tràn ngập cơ hội và sự phấn khích, vừa đầy rẫy nguy hiểm và gây tranh cãi.

Luật cấm TikTok đã được thi hành ở Mỹ, khả năng Hoa Kỳ cấm nền tảng TikTok, thuộc sở hữu của Công ty TNHH ByteDance (字节跳动) là một công ty công nghệ internet đa quốc gia của Trung Quốc có trụ sở tại Bắc Kinh.

Trong những tuần gần đây, nhiều nhà sáng tạo nội dung người Mỹ khám phá các nền tảng khác, một trong số đó là Tiểu Hồng Thư (Xiaohongshu, 小红书), thường được gọi bằng tiếng Anh là “Red Note”, một nền tảng truyền thông xã hội phần lớn chưa được biết đến bên ngoài Trung Quốc cho đến nay.

Một cuộc di cư bất ngờ của những người sáng tạo nội dung đến Tiểu Hồng Thư (Xiaohongshu) đã làm nảy sinh hashtag #TikTokrefugee, thu hút hàng triệu lượt tương tác chỉ trong vài ngày. Theo tờ The New York Times, nhiều người đổ xô đến ứng dụng mới này đang làm như vậy để “cho thấy rằng họ không chia sẻ mối quan ngại của Washington về mối quan hệ của TikTok”. (The New York Times)

Những phong trào kỹ thuật số này mang đến cơ hội để xem xét các ý tưởng về chính niệm, sự phụ thuộc lẫn nhau và xây dựng cộng đồng trong bối cảnh trực tuyến vừa tràn ngập cơ hội và sự phấn khích, vừa đầy rẫy nguy hiểm và gây tranh cãi.

Ngay cả khi lệnh cấm TikTok không có hiệu lực – ngay trong ngày đầu tiên nhậm chức, tân Tổng thống Trump đã ký một sắc lệnh yêu cầu Bộ Tư pháp không thực thi quy định buộc TikTok phải thoái vốn khỏi công ty mẹ ByteDance tại Trung Quốc hoặc phải đối mặt với lệnh cấm toàn quốc, trong khi thượng nghị sĩ đảng Dân chủ Ed Markey đã đưa ra một dự luật trong tuần này sẽ hoãn lệnh cấm trong 270 ngày - thì những tác động xã hội do đề xuất này gây ra sẽ thay

đổi không thể xóa nhòa các mối quan hệ trên toàn thế giới.

Động lực để người Mỹ khám phá Tiểu Hồng Thư (Xiaohongshu) xuất hiện sau khi các nhà lập pháp và nhà bình luận ở Washington tăng cường giám sát các hoạt động xử lý dữ liệu và rủi ro bảo mật tiềm ẩn của TikTok.

TikTok đã tăng vọt mức độ phổ biến trong những ngày đầu của đại dịch COVID-19, với hàng trăm triệu người dùng đang hoạt động trên toàn thế giới, bao gồm khoảng 170 triệu người ở Hoa Kỳ. Tuy nhiên, có những lo ngại rằng Chính phủ Trung Quốc có thể truy cập dữ liệu người dùng riêng tư, bao gồm lịch sử duyệt web và vị trí địa lý hoặc phát tán thông tin sai lệch thông qua nền tảng này.

Đối mặt với những bất ổn này, một số nhân vật TikTok đã công khai khuyến khích người theo dõi tải xuống Tiểu Hồng Thư (Xiaohongshu), đặc biệt là sau khi một vụ kiện của Tòa án Tối cao Hoa Kỳ bắt đầu cân nhắc liệu TikTok có thể bị bán cưỡng bức hay thậm chí bị cấm hay không.

Chỉ trong vài ngày, Tiểu Hồng Thư (Xiaohongshu) đã trở thành ứng dụng miễn phí được tải xuống nhiều nhất trên App Store của Apple tại Hoa Kỳ, với sự gia tăng đột ngột của người Mỹ thu hẹp khoảng cách trực tuyến với người dùng Trung Quốc.

Sự hợp nhất của các cộng đồng này mời gọi chúng ta suy ngẫm về cách mọi người đàm phán về những khác biệt văn hóa khi tham gia vào công nghệ mới.

Ảnh: .buddhistdoor.net

Theo tư duy Phật giáo, bản thân công nghệ không có bản chất gây hại hay có bản chất mang lại lợi ích. Chiều hướng đạo đức của nó nằm ở động cơ và hành vi của người dùng. Với rất nhiều tài khoản mới được gắn nhãn #TikTokrefugee,

chúng ta thấy sự tương tác giữa sự tò mò, sợ hãi và có lẽ là sự đoàn kết giữa những người Mỹ đang tìm kiếm lãnh thổ trực tuyến mới. Theo nhiều cách, phong trào này nhấn mạnh nguyên tắc phụ thuộc lẫn nhau (Skt. pratityasamutpada), cho thấy rằng chúng ta bị ảnh hưởng bởi các sự kiện nằm ngoài tầm kiểm soát trực tiếp của mình - chẳng hạn như các quyết định chính trị - và những điều này có thể định hình mạnh mẽ quỹ đạo cá nhân của chúng ta, ngay cả trong không gian ảo.

Tham gia Tiểu Hồng Thư (Xiaohongshu) có nghĩa là hành động trên một nền tảng chưa bao giờ được thiết kế dành cho người dùng phương Tây, tạo ra rào cản ngôn ngữ cho nhiều người mới đến, những người thường dựa vào phần mềm dịch thuật để giao tiếp với người nói tiếng Quan Thoại. Giống như những du khách ở một vùng đất xa lạ, những người Mỹ này đang gặp phải các chuẩn mực văn hóa mới, điều chỉnh cách diễn đạt của họ và thích nghi với các phong cách giao tiếp khác nhau. Quá trình này có thể dẫn đến sự phát triển cá nhân và nhận thức văn hóa, vì người ta phải luôn nhận thức sâu sắc về cách lời nói của mình có thể được hiểu như thế nào và phản ứng khéo léo khi đối mặt với sự hiểu lầm.

Những thay đổi lớn như thế hiếm khi rõ ràng. Một mặt, nhiều người dùng cảm thấy động lực để mở rộng tầm nhìn, gặp gỡ những người mới và trải nghiệm các nền tảng kỹ thuật số mà không bị cản trở bởi những tranh cãi xoay quanh TikTok. Mặt khác, các nhà lập pháp Hoa Kỳ và những người khác cho rằng không nên bỏ qua các mối quan ngại về an ninh quốc gia một cách tùy tiện. Một cách tiếp cận khôn ngoan cho thấy rằng chúng ta không nên coi nhẹ những mối quan ngại này cũng như không để chúng làm lu mờ mối liên hệ thực sự giữa con người có thể nảy sinh từ cuộc trò chuyện và trao đổi văn hóa.

Theo truyền thống, triết lý đạo Phật qua Trung đạo (madhyamā-pratipad) là con đường tránh xa hai cực đoan, nhắc nhở chúng ta tránh những thái cực - trong trường hợp này, thái cực của việc bác bỏ mọi nỗi sợ về bảo mật dữ liệu hoặc coi thường toàn bộ khái niệm tương tác kỹ thuật số xuyên văn hóa. Phật giáo dẫn thân trong thế kỷ 21 khuyến khích sự tham gia có suy nghĩ, thừa nhận những tác động thực tế như vi phạm quyền riêng tư, thông tin sai lệch và khả năng kiểm duyệt. Thay vì ngay lập tức ngăn cản việc chuyển sang Tiểu Hồng Thư (Xiaohongshu), Phật giáo thúc đẩy chúng ta xem xét ý định cơ bản của hành động của mình, luôn cảnh giác về những thách thức có thể xảy ra và nuôi dưỡng các nguyên tắc đạo đức ngay cả trong môi trường kỹ thuật số.

Một giai thoại Phật giáo ngày xưa có thể giúp minh họa một số vấn đề này. Nhiều thế kỷ trước, một nhà sư Nhật Bản, Thiền sư Minh Am Vinh Tây - Thủy Tổ

Trà đạo Nhật Bản (Myōan Eisai, 1141-1215) vị Thiền sư Nhật Bản, thuộc tông Lâm Tế, dòng Hoàng Long đã đi đến Trung Hoa vào thời nhà Tống, tìm kiếm kiến thức sâu hơn về Phật giáo Thiền tông. Khi tìm hiểu các ngôn ngữ và phong tục địa phương xa lạ, Thiền sư Vinh Tây đã khám phá ra những cách diễn giải kinh điển, phương pháp thiền và quy tắc tụng lâm mới mà sau này ông sẽ áp dụng cho quê hương mình. Tuy nhiên, khi trở về quê nhà Nhật Bản, Thiền sư Minh Am Vinh Tây đã gặp phải sự nghi ngờ từ các quan chức cảnh giác với ảnh hưởng của nước ngoài và lo ngại về kiến thức “*có khả năng lật đổ*”. Tuy nhiên, sự tham gia của Thiền sư Vinh Tây với một nền văn hóa khác không hoàn toàn nguy hiểm hay hoàn toàn không tưởng - đó là một cuộc gặp gỡ cân bằng, được bồi đắp bằng sự quan tâm và tôn trọng sự khác biệt.

Sự kết hợp giữa nguy hiểm, nghi ngờ và khám phá này có thể được nhìn thấy trong những câu chuyện của nhiều nhà du hành, dịch giả và bậc thầy Phật giáo vĩ đại. Tương tự như vậy, người Mỹ trên Tiểu Hồng Thư (Xiaohongshu) có thể khám phá ra những quan điểm mới mẻ về mọi thứ, từ cuộc sống hàng ngày ở Trung Quốc đến các biểu đạt sáng tạo. Đồng thời, họ có thể phải đối mặt với sự kiểm duyệt nội dung khác biệt so với chuẩn mực phương Tây, thiếu các nguồn tài nguyên tiếng Anh hoặc nhu cầu nhanh chóng về sự nhạy cảm về văn hóa - những vấn đề mà Eisai cũng đã phải đối mặt cách đây nhiều thế kỷ. Câu chuyện của ông nhấn mạnh rằng việc vượt qua các ranh giới kỹ thuật số hoặc địa lý có thể dẫn đến sự phát triển, với điều kiện là các cá nhân tuân thủ hành vi chính niệm và luôn cởi mở để hiểu nhau.

Các báo cáo từ những người dùng Tiểu Hồng Thư (Xiaohongshu) mới cho thấy hầu hết các tương tác đều nhẹ nhàng, với những người bình luận Trung Quốc nói đùa về việc họ là “*gián điệp Trung Quốc*” và người Mỹ, nói đùa, “*cung cấp*” dữ liệu cá nhân. Mặc dù những trò đùa này tồn tại, nhưng những căng thẳng tiềm ẩn về kiểm duyệt hoặc kiểm soát lời nói có thể dễ dàng nảy sinh. Lời nói đúng đắn trong Phật giáo hướng dẫn chúng ta nói một cách trung thực và từ bi. Trong khi những câu chuyện cười có thể che giấu sự lo lắng thực sự, những người thực hành được khuyến khích luôn cởi mở, tò mò và đồng cảm. Cách tiếp cận này thúc đẩy sự hiểu biết tốt hơn và giảm xung đột tiềm ẩn. Thật vậy, Liên đoàn Tự do Dân sự Mỹ (American Civil Liberties Union, ACLU) đã lập luận rằng lệnh cấm không được tiếp tục, vì nó “*cũng sẽ gây nguy hiểm cho quyền hiến định của mọi người Mỹ được nói và nhận thông tin trực tuyến*”. (ACLU)

Một người dùng Trung Quốc, chỉ được xác định là Abe, đã viết trong một bài đăng hiện đang lan truyền: “*Trong một thời gian dài, chúng ta thực sự không thể kết nối hoặc nói chuyện với nhau như thế này, nhưng giờ cuối cùng chúng ta đã có thể, và cảm giác thật đặc biệt*”. Người dùng tiếp tục: “*Đây là cơ hội*

thực sự để chúng ta tìm hiểu nhau và có thể cùng nhau tạo ra điều gì đó tuyệt vời. . . . Bạn không chỉ được chào đón ở đây, tôi thực sự, thực sự hy vọng bạn sẽ ở lại”. (NPR)

Ảnh sưu tầm

Đối với nhiều người sáng tạo nội dung, động lực để tìm một nền tảng mới là thực tế - họ đã xây dựng được lượng khán giả, định hình sự nghiệp xung quanh sự tương tác và không thể chấp nhận rủi ro rằng TikTok có thể đột nhiên biến mất. Sự di cư kỹ thuật số này nhấn mạnh mức độ phụ thuộc của một số người vào cộng đồng trực tuyến để có cảm giác được thuộc về hoặc sinh kế. Theo triết lý Tính Không, nguyên lý duyên sinh, lý luận về vô ngã và vô thường. Theo đó, tất cả mọi sự vật hiện tượng trên thế giới này đều do nhân duyên sinh, đều là giả hữu, đều vô ngã, hết thảy đều không và đều chịu sự chi phối của luật biến đổi, tức vô thường, không ám chỉ rằng chúng ta trở nên thờ ơ với những mối quan tâm này, mà đúng hơn là chúng ta phải luôn lưu tâm đến cách biểu hiện của sự vô thường ở đây - các nền tảng có thể thay đổi chỉ sau một đêm và cơ sở người dùng có thể giảm hoặc tăng đột biến mà không có cảnh báo.

Sự chấp nhận thay đổi này có thể giúp những người sáng tạo chuẩn bị về mặt tâm lý cho những chuyển đổi đột ngột, tránh được sự đau khổ không đáng có khi các bản cập nhật thuật toán hoặc thay đổi chính sách làm gián đoạn công việc của họ. Khi được hướng dẫn bởi một tâm trí bình tĩnh, quá trình chuyển đổi có thể ít gây sốc hơn và việc hình thành các cộng đồng mới trên Tiểu Hồng Thư (Xiaohongshu) hoặc nơi khác trở thành cơ hội để học hỏi thay vì mất mát.

Mặc dù chưa có câu trả lời đơn giản nào về số phận pháp lý của TikTok hay khả năng tồn tại lâu dài của Tiểu Hồng Thư (Xiaohongshu) đối với người dùng Hoa Kỳ, nhưng tình huống này nhấn mạnh sự nhấn mạnh của Phật giáo vào nhận thức không vướng mắc mà không phán xét. Việc thích nghi với một nền tảng mới không chỉ là vấn đề về điện toán và kết nối mà còn liên quan đến việc tôn trọng đối thoại liên văn hóa và áp dụng cách tiếp cận khéo léo đối với mọi vấn đề bảo mật hoặc kiểm duyệt tiềm ẩn.

Các thành viên cộng đồng, dù là người xem bình thường hay người sáng tạo nội dung tận tụy, đều có thể kết hợp các nguyên tắc Phật giáo khi họ đưa ra những quyết định phức tạp này - kiểm tra ý định, thực hành hành vi đạo đức và nhớ rằng công nghệ chỉ là một công cụ có thể nuôi dưỡng hoặc phá vỡ cộng đồng dựa trên cách chúng ta tương tác với nó.

Như câu chuyện về hành trình của Thiền sư Vinh Tây (Myōan Eisai) và sự phát triển của Phật giáo xuyên văn hóa đã chỉ ra, việc mở ra những con đường mới có thể mang lại những lợi ích đáng ngạc nhiên khi tiếp cận với sự khiêm nhường và cởi mở.

Sự thay đổi kỹ thuật số này, mặc dù xuất phát từ tranh cãi chính trị, cuối cùng có thể mở rộng tầm nhìn và vun đắp sự đồng cảm trên khắp các ranh giới địa lý - với điều kiện tất cả chúng ta vẫn cam kết với lời nói chính niệm, sự tôn trọng lẫn nhau và tinh thần trao đổi từ bi.

Việt dịch: **Thích Vân Phong**

Nguồn: www.buddhistdoor.net